

P r i j e d l o g

Na temelju članka 31. stavka 3. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 150/2011 i 119/2014), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj _____ 2015. godine donijela

Z A K L J U Č A K

1. Prihvaća se nacrt Memoranduma o suglasnosti o zajedničkom pristupu s obzirom na izazove diversifikacije i sigurnosti opskrbe prirodnim plinom kao dio inicijative zemalja Srednje i Jugoistočne Europe (CESEC) o povezivanju plinskih sustava, u tekstu koji je Vladi Republike Hrvatske dostavilo Ministarstvo gospodarstva aktom KLASE: 018-04/15-01/06 URBROJA: 526-11/1-15-02, od 1.srpnja 2015.godine.

2. Ovlašćuje se ministar gospodarstva da, u ime Republike Hrvatske, potpiše Memorandum o suglasnosti iz točke 1. ovog Zaključka.

KLASA:
URBROJ:

Zagreb,

PREDSJEDNIK

Zoran Milanović

OBRAZLOŽENJE

Kako bi politika Energetske unije bila operativnija, Europska komisija je inicirala stvaranje Skupine na visokoj razini (*High Level Group*) država članica EU iz Srednje i Jugoistočne Europe *Central and South Eastern Europe - CESEC* (dalje u tekstu HLG CESEC) kako bi pomogla potencijalno najugroženijim zemljama u području energetske sigurnosti.

Prvi sastanak HLG CESEC održan je 9. veljače 2015. u Sofiji, Bugarska i rezultat je razgovora ministara energetike država članica EU Srednje i JIE te predstavnika Europske komisije održanih u prosincu 2014. te siječnju i veljači 2015. godine o pitanjima energetske suradnje i diversifikacije dobavnih pravaca i izvora plina. Na sastanku su doneseni *Terms of reference* koji definiraju specifični opseg aktivnosti i upravljačku strukturu. Drugi sastanak HLG CESEC će se održati 10. srpnja 2015. u Dubrovniku na kojem će se potpisati *Memorandum o suglasnosti o zajedničkom pristupu s obzirom na izazove diversifikacije i sigurnosti opskrbe prirodnim plinom kao dio inicijative zemalja Srednje i Jugoistočne Europe (CESEC) o povezivanju plinskih sustava*.

Cilj *Memoranduma o suglasnosti o zajedničkom pristupu s obzirom na izazove diversifikacije i sigurnosti opskrbe prirodnim plinom kao dio inicijative zemalja Srednje i Jugoistočne Europe (CESEC) o povezivanju plinskih sustava* (dalje u tekstu HLG CESEC Memorandum o suglasnosti) i Akcijskog plana, koji je sastavni dio HLG CESEC Memoranduma o suglasnosti, je identificirati limitiran broj ključnih projekata koji najbolje doprinose području koje obuhvaćaju članice HLG CESEC odnosno sigurnosti opskrbe i olakšavaju usklađivanja cijena između tržišta i uspostavljanje konkurentskih cijena te odrediti daljnje korake kako bi se ispunili zaključci HLG CESEC Memoranduma o suglasnosti.

Osim identifikacije ključnih projekata HLG CESEC Memorandum o suglasnosti naglašava i potrebu identifikacije s njima povezanih izazova poput organizacijskih, regulatornih, pravnih, financijskih npr. nedostajuća infrastruktura koja narušava integraciju tržišta ili izazovi povezani s osiguravanjem transparentnog i nediskriminatornog pristupa tržištu zainteresiranim stranama.

Kroz četiri poglavlja HLG CESEC Memoranduma (1. Usmjeravanje regionalnih napora na unaprjeđenje ključnih projekata, 2. Uloga financiranja, 3. Značaj odgovarajućeg regulatornog okvira, 4. Akcijski plan: provedba i nadzor) navode se sadržajno najbitnije komponente Memoranduma na koje se potpisnici obvezuju.

Navedeni HLG CESEC Memorandum o suglasnosti je deklaracija političke namjere te ne uspostavlja bilo kakve nove zakonske obaveze i ne zamjenjuje ili mijenja bilo koju postojeću zakonsku obvezu u pogledu stranaka i trećih osoba, kao što i ne prejudicira na bilo koji način ishod rasprava o sustavima upravljanja za 2020. i 2030. Energetske i klimatske strategije te Strategije Energetske unije.

Ministarstvo gospodarstva aktivno je sudjelovalo prilikom izrade nacrtu HLG CESEC Memorandum o suglasnosti te je uz Europsku komisiju domaćin Drugog sastanaka koji će se održati 10. srpnja 2015. g. u Dubrovniku na kojem će se potpisati HLG CESEC Memorandum o suglasnosti te draftirati Akcijski plan kojim se definiraju koraci putem kojih će se vlade zemalja članica CESEC skupine, nacionalna regulatorna tijela, promotori projekata i operatori prijenosnih sustava približiti prije navedenim unutar Memoranduma.

Memorandum o suglasnosti
o zajedničkom pristupu s obzirom na izazove diversifikacije i
sigurnosti opskrbe prirodnim plinom
kao dio inicijative zemalja Srednje i Jugoistočne Europe (CESEC)
o povezivanju plinskih sustava

Strane:

Europska unija

Republika Austrija

Republika Bugarska

Republika Hrvatska

Helenska Republika

Mađarska

Talijanska Republika

Rumunjska

Slovačka Republika

Republika Slovenija

Bosna i Hercegovina

Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija

Republika Moldova

Republika Srbija

Ukrajina

POŠTUJUĆI

pet međusobno povezanih ključnih dimenzija Komunikacije Europske Komisije o Energetskoj uniji – „Okvirna strategija za otpornu energetska uniju s naprednom klimatskom politikom“ od 25. veljače 2015;

Zaključke Europskog vijeća od 19. i 20. ožujka 2015;

potrebu da se osigura bolja integracija energetskih tržišta Europske unije i Energetske zajednice te da se jača sigurnost opskrbe u regiji;

srednjoročne i dugoročne mjere iz Komunikacije Europske komisije o *Europskoj strategiji energetske sigurnosti* od 28. svibnja 2014;

analize, zaključke i preporuke Komunikacije Europske komisije o *Kratkoročnoj otpornosti europskog plinskog sustava („Testiranje otpornosti na stres“)* od 16. listopada 2014., uključujući one koje se odnose na Jugoistočnu Europu i ugovorne stranke Energetske zajednice te s obzirom na potrebu bolje suradnje na granicama s državama članicama EU;

uspostavljena tri cilja — sigurnost, održivost i konkurentnost — energetske politike Unije i ambicije stvaranja unutarnjeg energetskog tržišta na kojem niti jedna država članica nije izolirana od europskih plinskih i elektro-energetskih mreža, osiguravajući slobodan protok energije u cijeloj Europskoj uniji bez tehničkih ili regulatornih barijera;

spomenuta tri cilja utemeljena na:

Direktivi 2009/73/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina (Direktiva o plinu);

Uredbi (EZ) br. 713/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o osnivanju Agencije za suradnju energetskih regulatora;

Uredbi (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog plina;

Uredbi (EU) br. 994/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 20. listopada 2010. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom;

Odluci br. 994/2012/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. kojom se uspostavlja mehanizam razmjene informacija u pogledu međudržavnih sporazuma između država članica i trećih zemalja u području energetike;

Uredbi (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2013. o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu (Uredba TEN-E); i

Delegiranoj uredbi Europske komisije (EU) br. 1391/2013 od 14. listopada 2013. o izmjeni Uredbe (EU) br. 347/2013 Europskog parlamenta i Vijeća o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu u vezi s popisom projekata od zajedničkog interesa Unije;

sve daljnje izmjene i dopune gore navedenih propisa;

sve druge regulatorne i zakonske odredbe EU-a koje se odnose na sektor prirodnog plina te osobito kodove mreže (NC);

opće uvjete skupine na visokoj razini za CESEC kao što su usvojeni u Sofiji 9. veljače 2015., kojima se utvrđuje djelokrug i modaliteti spomenute skupine na visokoj razini.

UZIMAJUĆI U OBZIR DA

većina zemalja u regiji CESEC-a (države članice i ugovorne stranke Energetske zajednice) imaju ograničen pristup raznorodnim izvorima za opskrbu plinom zbog:

- i) dugogodišnje prakse sklapanja dugoročnih ugovora za opskrbu plinom samo s jednim dobavljačem;
- ii) nedostatka povezanosti s alternativnim izvorima;
- iii) nedostatka ili nedovoljne uporabe interkonektora unutar regije; i
- iv) ostavštine tranzitnih režima s pravnim i tehničkim karakteristikama koje potencijalno mogu dovesti do sprečavanja ulaska/izlaska s tržišta;

većina zemalja regije tijekom zadnjeg desetljeća nije poduzela neophodne usuglašene mjere kako bi se situacija popravila;

rješavanje energetske izazova svake od njih na međusobno koristan način zahtijeva konsenzus u pogledu optimalnog rješenja na regionalnoj razini pod uvjetom da isto ne smije

- i) štetno utjecati na sigurnost opskrbe bilo koje od zemalja ili
- ii) rezultirati neopravdanim financijskim troškom bilo kojoj zemlji. Takvo optimalno rješenje na regionalnoj razini može odstupati od individualnih nacionalnih prioriteta, uključujući u pogledu prioritetnih infrastrukturnih projekata koje je potrebno pokrenuti.“

zemlje CESEC-a suglasne su da se diversifikacija opskrbe regije može prvenstveno provesti iz:

- i) reverzibilnog toka putem postojećih plinovoda;
- ii) novih lokalnih odobalnih izvora i izvora na kopnu;
- iii) LNG-a; i
- iv) izvora Južnog plinskog koridora. Uvođenje tih potencijalno novih izvora na tržište također zahtijeva razvoj ili bolju upotrebu infrastrukture za međupovezivanje, uplinjavanje i skladištenje;

učinkovita regionalna suradnja u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi je ključ za postizanje ciljeva energetske politike i za rješavanje brojnih izazova s kojima su suočene države članice i ugovorne stranke Energetske zajednice, u plinskom sektoru.

Pravovremena provedba infrastrukturnih projekata je osobito važna u pogledu osjetljive situacije u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi, što je najsvježije prikazano u Europskoj strategiji energetske sigurnosti, odnosno testiranjem otpornosti na stres 2014. godine. U tom smislu sudjelovanje međunarodnih financijskih institucija (IFIs), osobito Europske investicijske banke (EIB) i Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD), može ubrzati provedbu projekta;

rastuću potrebu za poboljšanjem investicijske klime u Energetskoj zajednici stvaranjem stabilnog regulatornog i tržišnog okvira koji podupire puna provedba pravne stečevine Europske zajednice od strane ugovornih stranaka;

Tri ugovorne stranke Energetske zajednice u CESEC regiji (Albanija, Crna Gora i Kosovo*¹) još uvijek nemaju razvijen plinski sektor te rad CESEC Skupine na visokoj razini, može doprinijeti ostvarenju toga,

STRANE SU OVIME SUGLASNE:

poduzeti sve kako bi riješile svoje izazove opskrbe plinom zajedno radeći s ciljem postizanja optimalne situacije na regionalnoj razini provedbom koordiniranih mjera - potpuno poštujući zakonodavstvo EU - navedenih u Akcijskom planu, kako bi osigurale sigurno održivu, konkurentnu i pristupačnu energiju za svoje građane.

Da najbolje korištenje postojeće infrastrukture može ponuditi isplativa rješenja i promovirati pristup kako bi se osigurala opskrba po pristupačnim cijenama kroz regiju. Stoga ove mjere treba smatrati prvim koracima u cilju poboljšanja integracije regionalnog tržišta i sigurnosti opskrbe plinom.

I. Usmjeravanje regionalnih napora na unaprjeđenje ključnih projekata

da se najviša regionalna korist može postići razvojem ključne infrastrukture i provedbom pravila EU koja vode ka unutarnjem tržištu plina koje se temelji na poštenom tržišnom natjecanju među svim igračima. Državna intervencija se treba uzeti u obzir samo u slučaju tržišnog neuspjeha te treba uzeti u obzir načelo solidarnosti, a ne treba biti na štetu regionalnih partnera.

da iz razloga ekonomičnosti, infrastruktura izgrađena u regiji CESEC treba biti fokusirana na postizanje cilja da zemlje imaju pristup barem trima izvorima opskrbe plinom, na taj način osiguravajući raznolikost i sigurnost opskrbe.

¹ * Ova oznaka ne prejudicira status, i u skladu je s rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244 i Mišljenjem MSP- a o proglašenju neovisnosti Kosova.

da, stoga, ograničen broj infrastrukturnih projekata u regiji CESEC-a trebaju biti navedeni u Akcijskom planu kao apsolutni prioritet i razvijeni na način koji će biti najisplativiji. Spomenuti projekti trebaju omogućiti značajan dio očekivane koristi za cijelu regiju temeljem očekivanih parametara protoka plina. Ove projekte treba pažljivo pratiti kako bi se osiguralo da mjere poduzete na svim razinama osiguravaju njihov pravovremenu i učinkovitu provedbu,

da se izazovi posebne međusobne povezanosti i diversifikacije plina u regiji, što zahtijeva takvu ključnu infrastrukturu i odgovarajuće regulatorne mjere, moraju riješiti bez obzira na daljnje razmatranje koja se odnose na moguće projekte šireg tranzitnog karaktera.

II. Uloga financiranja

da u pravilu infrastrukturne projekte treba financirati tržište, a da se uloga međunarodnih financijskih institucija, kao što su EIB i EBRD, može razmatrati za osiguravanje potrebnih financijskih sredstava, bilo kroz njihove uobičajene posudbene mogućnosti ili kroz financijske instrumente.

da se javno financiranje, uključujući financijsku potporu EU-a, posebno treba usredotočiti na projekte koji započinju a mogu pružiti najveću raznolikost ili korist od sigurnosti opskrbe regiji nakon izgradnje, ali nisu dokazali da su održivi pod trenutnim uvjetima na tržištu.

da će Europska komisija i međunarodne financijske institucije poduzeti koordinirane napore kako bi državama članicama i, gdje je to prikladno, ugovornim strankama Energetske zajednice, pružili mogućnosti tehničke podrške i rješenja financiranja po mjeri, s ciljem uspostave i provedbe ovog ograničenog broja prioriteta infrastrukturnih projekata u najkraćem mogućem roku.

III. Značaj odgovarajućeg regulatornog okvira

da je provedba učinkovitog regulatornog okvira u skladu sa zakonodavstvom EU-a kako bi se olakšalo korištenje financijskih instrumenata uključujući adekvatne regulatorne poticaje, preduvjet za olakšavanje učinkovite upotrebe financijskih instrumenata i bitan korak prema omogućavanju ostvarenja ulaganja. Stoga, one se obvezuju na usmjeravanje napora za poduzimanje akcije, kako bi se to postiglo. Slijedom toga, provedba takve infrastrukture bi trebala, tamo gdje je to potrebno, biti zasnovana na pravednoj i jasnoj raspodjeli troškova između uključenih zemalja.

Promicati integraciju tržišta i dobro funkcionirajuća tržišta u regiji tako da se i) djelotvorno i u potpunosti provodi sve zakonodavstvo plinskog sektora u EU; ii) stvaraju jednaki uvjeti za sve sudionike na tržištu u okviru svih nacionalnih nadležnosti, uključujući razmatranja za potencijalno daljnje regionalno usklađivanje relevantnih pravila; iii) uklone preostale pravne, regulatorne i komercijalne zapreke (fizičkim i komercijalnim) tokovima plina, osobito preko granica, putem učinkovitog korištenja interkonekcija i uspješnog pristupa plinskoj mreži.

IV. Akcijski plan: provedba i nadzor

da se u potpunosti podrži i podupre Akcijski plan koji je razvio proces CESEC HLG; štoviše oni su spremni podržati potrebnu političku obvezu da nadziru njihovu punu i pravovremenu provedbu.

da napredak postignut u provedbi Akcijskog plana treba redovno pratiti te da se, kao rezultat, Akcijski plan može ažurirati.

da je detaljan nadzor Akcijskog plana razvijenog u procesu CESEC Skupine na visokoj razini, od strane Europske komisije i Agencije za suradnju energetske regulatora (ACER) i Sekretarijata Energetske zajednice, ključan za uspješnu provedbu procesa CESEC-a. U tom kontekstu, jednako je važno da ove tri institucije, uz nacionalna tijela i projektne promotore – koristeći sve dostupne alate i instrumente predviđene *acquisom* EU-a te u potpunom skladu s zakonima EU-a – podržavaju brzu provedbu prioritarnih infrastrukturnih projekata. Podrška Europske komisije bi također trebala uključivati vodstvo i tehničku podršku pri provedbi projekata, kao što je predviđeno Akcijskim planom. ACER, Europska komisija ili Energetska zajednica, trebali bi djelovati, u okviru svoje nadležnosti, na način da podupiru svako regulatorno pitanje prekogranične prirode.

da, ovisno o uspjehu provedbe ovog Memoranduma o suglasnosti i njezinog Akcijskog plana, CESEC skupina na visokoj razini može smatrati rješavanje odnosnih izazova u području regionalne energetike, kao što su sektori struje te grijanja i hlađenja.

da ovaj dokument bilježi samo političku namjeru, ne uspostavlja bilo kakve nove pravne obaveze i ne zamjenjuje ili mijenja bilo koju postojeću pravnu obvezu u odnosu na stranke i treće osobe, kao i da ne prejudicira, na bilo koji način, ishod rasprava o sustavima upravljanja za Energetsku uniju.

Potpisano u Dubrovniku 10. srpnja 2015. na engleskom jeziku.

Za Europsku uniju

za Republiku Austriju

Za Republiku Bugarsku

Za Republiku Hrvatsku

Za Helensku Republiku

Za Mađarsku

Za Talijansku Republiku

Za Rumunjsku

Za Slovačku Republiku

Za Republiku Sloveniju

Za Bosnu i Hercegovinu

Za Bivšu Jugoslavensku Republiku Makedoniju

Za Republiku Moldovu

Za Republiku Srbiju

Za Ukrajinu

Dodatak I: Opći uvjeti

Dodatak II: Akcijski plan

Skupina na visokoj razini o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe (CESEC)

Opći uvjeti

(1) Osnovni podaci

Zajednički ciljevi EU-a o diversifikaciji i integraciji tržišta u sektoru prirodnog plina do danas su samo djelomično ostvareni ili uopće nisu ostvareni u državama članicama i kod ugovornih strana Energetske zajednice Srednje i Jugoistočne Europe. Ruski plin koji se isporučuje preko Ukrajine i dalje je dominantan s obzirom na manjak značajne regionalne uvozne infrastrukture za alternativne opcije zbog nedostataka interkonekcija unutar regije.

Unatoč trajnim naporima za provedbom usklađenih pravila sukladno trećem paketu energetske propisa, Uredba smjernicama za transeuropsku energetske infrastrukturu 347/2013/EU i Uredba 994/2010/EU o mjerama za očuvanje sigurnosti opskrbe plinom i podršci za razvoj ključnih infrastrukturnih projekata, nedostatak tržišne integracije u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi i dalje ima negativan odjek na tržišno natjecanje, diversifikaciju i sigurnost opskrbe.

Do sad ostvareni napredak i dalje se odvija presporo te i dalje postoji mnogo pitanja koja se trebaju riješiti kako bi se ostvarila očekivana korist tržišne integracije u smislu sigurnosti opskrbe i tržišnog natjecanja. Spomenuta bi se pitanja mogla riješiti putem bolje regionalne suradnje između nacionalnih dionika, bolje koordinacije u pogledu razvoja infrastrukture, boljeg usklađivanja regulatornih procedura i postupaka izdavanja dozvola za prekograničnu infrastrukturu te lakši pristup financiranju. Skupina na visokoj razini trebala bi pratiti sve spomenute aktivnosti.

Predstavnici Austrije, Bugarske, Hrvatske, Grčke, Mađarske, Italije, Rumunjske i Slovenije te potpredsjednik Europske komisije zadužen za energetske uniju Maroš Šefčovič sastali su se 9. prosinca 2014. kako bi raspravili o prioritetima Srednje i Jugoistočne Europe.

Tijekom sastanka svi su sudionici ponovili svoju predanost ubrzavanju postupka integracije tržišta plina Srednje i Jugoistočne Europe te diversifikacije opskrbe plinom razvojem neophodne infrastrukture te provedbom usklađenih pravila.

U tom su se pogledu države članice i potpredsjednik usuglasili oko osnivanja radne skupine na visokoj razini (engl. *High Level Group*; u daljnjem tekstu: HLG) koju sačinjavaju relevantne države članice uz podršku Europske komisije oko koordiniranja tih nastojanja za omogućavanje razvoja i provedbe prekograničnih projekata kao i transeuropskih projekata za diversifikaciju opskrbe plinom u regiji.

(2) Ciljevi skupine na visokoj razini o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe

Ciljevi HLG-a o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe su sljedeći:

- osigurati brzu provedbu projekata interkonekcije u regiji koji su već započeli ali koji imaju teškoće u provedbi;
- identificirati i zajednički se posvetiti ograničenom broju prioritetnih infrastrukturnih projekata u Srednjoj i Jugoistočnoj Europi koji su od koristi u svim potencijalnim scenarijima opskrbe plinom a koji podupiru cjenovno učinkovitu integraciju tržišta plina i diversifikaciju opskrbe. Spomenuti projekti (npr. nove interkonekcije, mogućnost reverzibilnog toka, skladištenje plina, novi koridori opskrbe, stvaranje plinskog čvorišta i terminala za uvoz LNG-a) trebali bi već u kratkom roku donijeti korist u smislu diversifikacije i tržišnog natjecanja te doprinijeti dugoročnom scenariju opskrbe u pogledu domaćeg, ruskog, kaspijskog plina, plina iz istočnog Mediterana, Crnog mora ili LNG-a. Svi projekti unutar spomenutog okvira trebaju biti u skladu s pravilima unutarnjeg tržišta EU-a (uključujući treći paket energetske propisa). Popis projekata od zajedničkog interesa (engl. PCI), projekata od interesa za Energetsku zajednicu (engl. PECI) i projekata koji se financiraju prema europskom Programu energetske obnove prvenstveno će se uzeti u obzir prilikom identificiranja prioritetnih infrastrukturnih projekata relevantnih za skupinu na visokoj razini. Skupina na visokoj razini pokrenut će snažan politički poticaj za kratki popis projekata od zajedničkog interesa;
- utvrditi sva pitanja (npr. regulativna, pitanja izdavanja dozvola, koordinacije te financijska i tehnička pitanja) koja ometaju brz razvoj i/ili dovršetak spomenute infrastrukture te ona koja sprečavaju optimalnu uporabu postojeće mreže Srednje i Jugoistočne Europe (npr. restriktivne/nekompatibilne nacionalne mreže, postupci dodjele kapaciteta, tarife, funkcionalna operativnost, nedostatak opcije reverzibilnog toka);
- pripremiti Akcijski plan u kojem su navedene specifične, mjerljive, ostvarive, relevantne, vremenski ograničene, specifične za projekt, tehničke, financijske i regulatorne mjere o ranije navedenim pitanjima te koje upućuju relevantne dionike na odgovornost provedbe neophodnih mjera. Slijedom toga, pratiti provedbu mjera temeljem obveze izvješćivanja upravljačke skupine koja je dio skupine na visokoj razini o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe.

Provedba navedenih ciljeva bit će izložena u Akcijskom planu ili u Memorandumu o razumijevanju uz obrazloženje specifičnih očekivanih rezultata i prijelaznih ključnih događaja.

HLG također se može odlučiti za sudjelovanje u konstruktivnom dijalogu, između ostalih s Rusijom, Turskom, Gruzijom i Azerbajdžanom.

(3) Organizacija skupine na visokoj razini o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe.

● Okvir

Skupina na visokoj razini o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe osniva se u sklopu regionalne skupine za interkonekciju između sjevera i juga u Srednjoistočnoj i Jugoistočnoj Europi koja je osnovana u skladu s Uredbom o smjernicama za transeuropsku energetska infrastrukturu (Uredba 347/2013).

● Sudjelovanje

Skupinom na visokoj razini o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe predsjedat će Europska komisija a čine je predstavnici nadležnih ministarstava iz Austrije, Bugarske, Hrvatske, Grčke, Mađarske, Italije, Rumunjske, Slovenije i Slovačke.

Predstavnici iz Ukrajine, Republike Moldavije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Bivše jugoslavenske Republika Makedonije ili druge ugovorne strane Ugovora o Energetskoj zajednici također su dobrodošle u radu HLG-a uz poziv upućen za određenu priliku.

Predstavnici nacionalnih regulatornih tijela, ENTSOG-a, ACER-a, Tajništva Energetske zajednice i promotora projekata (iz OTS-ova ili izvan OTS-ova) kao i međunarodnih financijskih institucija također trebaju sudjelovati u skupini o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe.

Skupina o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe također može pozvati i druge predstavnike ili nezavisne stručnjake na neki od sastanaka.

● Struktura

Rad HLG-a o povezivanju plinskih sustava zemalja Srednje i Jugoistočne Europe bit će organiziran između dvaju glavnih tijela:

- **upravljačka skupina** osigurava političko i strateško upravljanje te je nadležna za donošenje i praćenje provedbe Akcijskog plana. Također će rješavati pitanja koja se ne mogu riješiti na tehničkoj razini. Upravljačka skupina može se sastati na političkoj ministarskoj razini (koju čine Europska komisija (potpredsjednik Šefčović i/ili povjerenik Arias Cañete), relevantni ministri država članica i zemalja Energetske zajednice) ili na razini dužnosnika visoke razine (iz redova glavnih direktora odnosno direktora glavnih uprava Europske komisije te iz nadležnih ministarstava);

Upravljačka skupina može pozvati bilo koju od prethodno navedenih strana da sudjeluje na sastancima;

- tehničke **podskupine** bit će nadležne za određivanje prioriteta infrastrukturnih projekata za svoje područje koji će biti od koristi u pogledu bilo kojeg scenarija opskrbe plinom s obzirom na postojeći i budući popis

projekata od zajedničkog interesa. Podskupine će također identificirati probleme koji ometaju razvoj plinskih koridora te predlagati relevantne mjere za njihovo otklanjanje. Nakon odobrenja upravljačke skupine, u okviru njihove nadležnosti je provedba mjera iz Akcijskog plana te izvještavanje upravljačke skupine o napretku/pitanjima.

Regionalne podskupine čine predstavnici Europske komisije na radnoj razini, nadležna ministarstva, promotori projekata, nacionalna regulatorna tijela te zemlje Energetske zajednice. Također će se pridružiti i predstavnici iz ACER-a, ENTSOG-a i Tajništva Energetske zajednice.

Tehničke podskupine preliminarno su identificirane duž tri infrastrukturna koridora za dvosmjerni protok plina:

- (1) **jugoistočna**: između Egejskog i Jonskog mora te Ukrajine
- (2) **srednjoistočna**: između Crnog mora i Srednje Europe
- (3) **Jadranska**: između Jadranskog mora i Ukrajine

Navedene regionalne podskupine prvenstveno će biti sastavljene od sudionika HLG-a zemalja duž koridora.

Dodatak II Memoranduma o razumijevanju skupine na visokoj razini zemalja Srednje i Jugoistočne Europe (CESEC) o povezivanju plinskih sustava)

Akcijski plan

Ovaj Akcijski plan upućuje na specifične ključne korake koje bi trebale biti poduzeti Vlade, nacionalna regulatorna tijela, promotori projekata i operatori transportnih sustava u svrhu ispunjenja ciljeva navedenih u Memorandumu o razumijevanju CESEC skupine na visokoj razini.

A. Odabir ograničenog broja ključnih projekata koji pridonose razvoju CESEC regije

U sklopu rada CESEC skupine na visokoj razini, razmotren je 21 projekt, naveden u Dodatku I., za koje se smatra – da će u različitom obujmu – doprinijeti regiji, osobito u smislu sigurnosti opskrbe i omogućavanja prilagodbe cijene među tržištima čime bi se uspostavile konkurentne veleprodajne cijene te povoljnije cijene za krajnje potrošače.

Kako je navedeno u Memorandumu o razumijevanju, važno je da se od svih projekata identificira određeni broj ključnih projekata koji bi ostvarili ukupno najveću korist osobito regiji CESEC-a. Temeljem analize koju je naručila Europska komisija, a proveo Regionalni centar za istraživanje energetske politike (engl. REKK) te odobrila CESEC skupina na visokoj razini, prikazan je sljedeći set infrastrukture za interkonekciju i LNG terminal kako bi se osobito omogućio napredak CESEC regije, u najkraćem mogućem roku, uzimajući u obzir različite kombinacije budućih scenarija opskrbe:

Prioritetni projekti za CESEC:

0. **Transjadranski plinovod (TAP):** ključna infrastruktura za diversifikaciju koja bi prenosila plin iz Azerbajdžana te potencijalno u budućnosti plin iz Središnje Azije; smatra se „riješenim” temeljem postojećih ugovora o prijenosu i opskrbi;
1. **Interkonekcija Grčka-Bugarska (IGB):** ključna ruta (uz interkonekcijsku točku Sidirokastro-Kulata) za prijenos plina od TAP-a i grčkog LNG-a prema sjeveru;
2. **Interkonekcija Bugarska-Srbija:** ključna veza za diversifikaciju i sigurnost opskrbe za Srbiju. Ova je ruta u većoj mjeri naprednija od planirane interkonekcije Hrvatska-Srbija;
3. **Jačanje bugarskog sustava u fazama:** kako bi se osigurao tok plina u Bugarsku te iz nje putem njenih postojećih i planiranih interkonekcija s Grčkom, Srbijom i Rumunjskom, potrebno je određeno jačanje sustava;
4. **Jačanje rumunjskog sustava u fazama:** sustav potpore je neophodan kako bi se osiguralo da postojeći i planirani dvosmjerni interkonektori s Bugarskom, Mađarskom, Moldovom i Ukrajinom čine sastavni dio tržišta, uključujući odgovarajuće i potrebno jačanje prijenosnog sustava u ovim zemljama;

5. **LNG terminal u Hrvatskoj (s faznim potencijalom):** uzimajući u obzir prednosti svjetskog tržišta LNG-a može omogućiti diversifikaciju i sigurnost opskrbe za Hrvatsku i širu CESEC regiju;
6. **LNG sustav evakuacije prema Mađarskoj:** plin iz LNG terminala u Hrvatskoj treba plasirati na tržište, uključujući i izvan granica Hrvatske. U skladu s planovima, tok LNG-a bi najvjerojatnije išao prema Mađarskoj i Ukrajini, s tim da je projekt za tokove prema Mađarskoj najizgledniji;

Uvjetovani prioritetni projekti CESEC-a:

7. **Povezivanje odobalnog rumunjskog plina na rumunjsku mrežu te daljnje jačanje rumunjskog sustava:** evakuacijska ruta potencijalnog rumunjskog plina je neizvjesna te ovisi o spremnosti konzorcija za proizvodnju na uzimanje transportnih kapaciteta za isporuku novog plina na tržište;
8. **Interkonekcija Hrvatska-Srbija:** u slučaju nedovoljnog napretka projekta interkonekcije Bugarska-Srbija u smislu da bi se isti mogao prekinuti, važno je uspostaviti drugu interkonekciju za Srbiju (u ovom slučaju isključivo za prijenos LNG-a iz Hrvatske);
9. **Novi LNG terminal Grčka:** bez obzira na trenutno proširenje postojećeg Revythoussa LNG terminala, u slučaju povećane tržišne potražnje bit će potreba za izgradnjom novog LNG terminala na sjeveru Grčke.

S ovim projektima – nadopunjenima s inicijativama tržišne integracije navedenima u nastavku – mogu se osigurati tri izvora opskrbe za države CESEC regije.

U slučaju međuvisnih projekata, cilj je završiti određene dijelove sukladno njihovim individualnim vremenskim rasporedima i neovisno o statusu ostalih povezanih projekata.

B. Identificiranje i rješavanje projektnih izazova

Bez obzira na glavnu odgovornost projektnih promotora za njihove pojedine projekte, važno je da je ovaj set infrastrukture dizajniran i uspostavljen na način da je njegova provedba glavni prioritet. Spomenuto podrazumijeva pravovremenu i najučinkovitiju provedbu te da se bilo kakva pitanja vezana uz provedbu identificiraju i riješe.

Važno je napomenuti da ovaj Akcijski plan ne može zamijeniti zakonski postupak namijenjen identifikaciji projekata od zajedničkog interesa (PCI) ili projekata od interesa za Energetsku zajednicu (PECI) ili zakonske odredbe vezane uz financiranje putem Instrumenta za povezivanje Europe (engl. *Connecting Europe Facility*) ili pomoću bilo kojih drugih financijskih instrumenata Unije, uključujući one koji se odnose na ugovorne stranke Energetske zajednice. Akcijski plan te vezani postupak praćenja su međutim – kako je i navedeno – usmjereni na to da se prepoznaju i uspješno riješe svi izazovi s kojima su projekti suočeni.

Izazovi i teškoće specifični za projekte mogu se svrstati na sljedeći način:

1. Organizacijski (npr. nacrt projekta, suradnja između promotora);

2. Pravni, regulatorni, okolišni (npr. postupci izdavanja dozvola);
3. Komercijalni (npr. obveze kod predbilježbe, troškovi izgradnje, prekogranična raspodjela troškova);
4. Financiranje (npr. vlastiti izvori, bankovni zajmovi, financijski jaz);
5. Međuovisnost projekata.

Stoga ovaj Akcijski plan predviđa kao obaveze – za gore navedene CESEC prioritetne i uvjetovane prioritetne projekata – te preporučuje – za sve ostale projekte navedene u Dodatku – sljedeće postupke:

1. podnošenje ažuriranih planova o provedbi projekta do 31. srpnja 2015.;
2. osnivanje *Skupina za provedbu projekta* za prioritetne projekte koje čine promotori projekata, države članice i/ili ugovorne stranke Energetske zajednice, nadležna nacionalna regulatorna tijela te Europska komisija. Ove bi skupine trebale održati svoj prvi sastanak do 15. listopada 2015. uz svrhu nadgledavanja projekata te po potrebi davati smjernice u savladavanju specifičnih izazova te o tom izvještavati CESEC skupinu na visokoj razini.
3. odgovarajuća Skupina za provedbu projekata bi kroz postupak provjere provedbenog plana mogla ukazati na moguće izazove za specifične projekte (gore navedeno), kako bi se osigurala pravovremena i učinkovita provedba te izrada popisa mjera vezanih uz projekte, s ciljem prevladavanja spomenutih izazova do 31. prosinca 2015.
4. moguće ažuriranje plana provedbe temeljem preporuka nakon postupka provjere od strane Skupine za provedbu projekta do 31. siječnja 2016.
5. trenutni postupci praćenja provedbe pomoću skupina za provedbu projekta te u širem smislu strukture regionalnih skupina za NSI Istočni i Južni plinski koridor temeljem TEN-E smjernica.

C. Aspekti financiranja uključujući ulogu Europske investicijske banke (EIB) te Europske banke za obnovu i razvoj (EBRD)

Jedan, ali ne i jedini izazov za infrastrukturne projekte u CESEC regiji, uključujući za ugovorne stranke Energetske zajednice, odnosi se na financiranje projekta. Zainteresirane su međunarodne financijske institucije poput Europske investicijske banke i Europske banke za obnovu i razvoj te bi one trebale odigrati ključnu ulogu u savladavanju ovih izazova razmatranjem ponude financijskih instrumenata prilagođenih određenim projektima. Spomenuto bi u svim slučajevima trebalo uslijediti nakon financijske provjere projekta koje bi provela treća strana, odnosno vanjski stručnjaci koje bi odredila Europska komisija temeljem provedbenih postupaka.

Predmetni Akcijski plan je stoga obvezan – za gore naveden prioritetne i uvjetovane prioritetne projekata – te preporučeni – za sve ostale projekte navedene u Dodatku – sljedeći postupci:

1. financijska provjera koju provodi treća strana do 31. prosinca 2016. Spomenuta financijska pozornost na projekte, omogućila bi osnovu za pregovore s Međunarodnim

financijskim institucijama (IFI) te bi nakon toga omogućila identificiranje preostalih financijski praznina u projektu;

2. osim ako ne postoji prethodni sporazum između svih strana o prekograničnoj raspodjeli troškova (CBCA) trebao bi se pripremiti multi-projekt CBCA za prioritetne projekte koji bi omogućio simultani investicijski zahtjev i financijski prijedlog, ako je potrebno, šest mjeseci nakon završetka financijske provedbe – s mogućnošću kasnijeg produljenja za manje spremne projekte - uz asistenciju treće strane (savjetnik iz Komisije/ACER – treba se odrediti). Primjenjuje se odredba Uredbe (EU) br. 347/2013.

Kako bi se osigurala najučinkovitija upotreba financijskih sredstava, ključno je da je regulatorni okvir u potpunosti sukladan zakonodavstvom EU-a te u potpunosti provediv. Stoga ovaj Akcijski plan također predviđa da uključene CESEC države članice i ugovorne stranke Energetske zajednice, u suradnji s nadležnim nacionalnim regulatornim tijelima pregledaju svoje regulatorne okvire kako bi omogućile potpunu upotrebu financijskih instrumenata do 31. prosinca 2015. te o tom izvještavati CESEC skupinu na visokoj razini.

D. Suočavanje s izazovima tržišne integracije

Kako je navedeno u Memorandumu o razumijevanju, CESEC regija suočena je s izazovima tržišne integracije izvan onih vezanih uz nedostatak ključne infrastrukture za diversifikaciju ili interkonekciju.

U pogledu savladavanja ovih izazova, važeće pravo EU-a u plinskom sektoru potrebno je u potpunosti i učinkovito provesti kako bi se realizirali sljedeći ciljevi:

1. osigurati transparentan i nediskriminirajući pristup trećoj strani (uključujući pojedinačno upravljanje zagušenjima, raspodjelu kapaciteta, balansiranje i pravila određivanja tarifa) kod jednosmjernog i reverzibilnog toka za svu regionalnu infrastrukturu sukladno pravu EU-a;
2. osigurati da ni eksplicitne ni implicitne nacionalne mjere ili ugovorne obveze suprotne pravu EU-a ne sprečavaju neposredan tok plina između država članica te između država članica i ugovornih stranaka Energetske zajednice, neovisno o tome je li plin domaće proizvodnje ili je uvezen;
3. osigurati da tržišta nisu narušena pravilima ili regulatornim mjerama koje favoriziraju izvršitelje ili onemogućavaju ulazak.

1. O pravilima pristupa

Nekoliko pozitivnih inicijativa ima potencijal promijeniti način funkcioniranja tržišta plinom u regiji:

- Sporazum o interkonekciji između slovačkih OTS-ova (Eustream) i Ukrajine (Ukrtransgaz) iz 2014., vezano uz Budince, te između mađarskih OTS-ova (FGSZ) i Ukrajine iz lipnja 2015. vodi do snažnije integracije Ukrajine – ugovorne stranke Energetske zajednice – do unutarnjeg tržišta plina EU-a;

- Razgovori koji su u tijeku između ministarstava, nadležnih nacionalnih regulatornih tijela i operatora transportnog sustava u Bugarskoj i Grčkoj s namjerom potpisivanja sporazuma o interkonekciji do 10. srpnja 2015., imaju za cilj omogućiti reverzibilni tok od Grčke do Bugarske;

Rad na spomenutim sporazumima o interkonekciji trebao bi poslužiti kao temelj za daljnje sporazume, gdje u ovom trenutku takvi ugovori nisu sklopljeni:

- Slovačka-Ukrajina o terminalu Veľké Kapušany;
- Bugarska-Rumunjska
- i Rumunjska-Ukrajina vezano uz interkonekcije duž transbalkanske mreže plinovoda uključujući i interkonekcije između sustava tih zemalja.

Podrazumijeva se da je u kontekstu potpisivanja i planiranja sporazuma o interkonekciji između Ukrajine i Mađarske, Slovačke i Rumunjske potpuna implementacija stoga neizvjesna u smislu suradnje Gazproma koji je sadašnji korisnik mreže ukrajinskog sustava i ukrajinskog OTS-a koji ima podjednake obveze prema tri OTS-a EU. Zbog toga u kontekstu provedbe gore spomenutog sporazuma o interkonekciji Europska komisija i tajništvo Energetske zajednice podupiru nastojanja Ukrtransgaza. U tom bi smislu uključene strane trebale osmisлити specifičan pristup do 30. rujna 2015.

Nadalje, sve države članice trebaju provesti odredbe Pravila za mreže za dugoročnu dodjelu kapaciteta (engl. *Capacity Allocations Mechanisms Network Code*)¹ do 1. studenog 2015. kako je predviđeno u istome. S obzirom na provedbu Smjernica za upravljanje zagušenjima (engl. *Guidelines on Congestion Management Procedures*)², čiji je rok bio do 1. listopada 2013., od ključne je važnosti da se – uz potpunu provedbu svih odredaba – poduzmu pripremne radnje kod točaka interkonekcije što je klasificirano u ACER-ovom izvješću o zagušenjima (engl. *Congestion Report*) od 29. svibnja 2015³ kako je predviđeno ugovorom te s obzirom na moguću kandidaturu za primjenu načela „upotrijebi ili izgubi“ – koje je obvezno pravilo kod upravljanja zagušenjima – do 1. srpnja 2016.

Države članice EU-a koje graniče s ugovornim strankama Energetske zajednice se potiču da se prijave na kodove mreže (engl. *Network Codes*) također na točkama interkonekcije s ugovornim stranama čim ugovorne stranke prijave kodove mreže na svojim granicama.

U pogledu tarifa, REKK studija pokazala je da visoke prekogranične tarife kao i tzv. višestruko tarifiranje (engl. *tariff pancaking*⁴) mogu imati učinak sprečavanja ulaska novih izvora na tržišta dalje u unutrašnjost. Osmišljavanje rješenja za ovu situaciju od visoke je

¹ Uredba Komisije (EU) 984/2013

² Odluka Komisije 2012/490/EU o izmjeni Priloga I. Uredbe (EZ) br. 715/2009

³

http://www.acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/20150529_ACER%202015%20Report%20on%20Congestion%20at%20IPs%20in%202014.pdf

⁴ *Tariff pancaking* nastaje kad se protok plina kroz višestruke (obično male) zone plina naplaćuje sukcesivnim tarifama za svaku pojedinačnu zonu kojom prolazi. Navedeno često rezultira da se plin iz novih izvora koji prolazi kroz nekoliko zona istiskuje s tržišta previsokim cijenama zbog spomenutih tarifa.

važnosti za realizaciju ciljeva navedenih u Memorandumu o razumijevanju CESEC skupine na visokoj razini. Zbog toga se nadležna nacionalna regulatorna tijela iz CESEC regije, u suradnji s ACER-om i Europskom komisijom pozivaju da identificiraju najbolji način za uspješno rješavanje ovog važnog pitanja i da prema potrebi, o tome povratno izvijeste Skupinu na visokoj razini.

2. O slobodnom toku plina

Iako je jasno da otvaranje tržišta i integracija ukupno imaju pozitivne učinke, veoma je važno procijeniti pojedine učinke nove infrastrukture ili otvaranja tržišta na pojedinu državu članicu (i/ili ugovorne stranke Energetske zajednice) jer na nacionalnoj razini spomenuti utjecaji mogu pod određenim uvjetima biti štetni, primjerice u pogledu dobrobiti potrošača. Sustav prekogranične raspodjele troškova kojeg uvodi Uredba TEN-E 347/2013 namijenjen je za rješavanje spomenutog problema. Neophodna je odluka o prekograničnoj raspodjeli troškova kad procjena tržišne potražnje ili očekivanih utjecaja na tarife upućuje da se troškovi neće moći nadoknaditi tarifama koje plaćaju korisnici infrastrukture. Ova bi procjena trebala uzeti u obzir utjecaj cijena na krajnje potrošače te na osjetljivost potrošača u državama članicama u kojima su projekti razvijeni kao i druge potencijalne dobrobiti (osobito u pogledu proizvođača).

U ovom kontekstu uz rad na ugovornim elementima omogućavanja tokova u obliku sporazuma o interkonekciji, neophodno je procijeniti uvjete za upotrebu postojećih kapaciteta interkonekcije u oba smjera, s osobitim naglaskom na povećavanje stalnih kapaciteta kao i povratnih. I u slučaju da potpuna reverzibilnost još nije postignuta, trebalo bi pokrenuti dijalog između relevantnih strana – uz podršku Europske komisije – u pogledu pojedinih odredaba Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom (EU) br. 994/2010 ili bilo koje druge radnje poduzete sukladno navedenim pravilima. Važno je postići sporazum o pitanjima fizičkog reverzibilnog toka, uključujući pripremu specifičnog akcijskog plana do 31. prosinca 2015.

3. O tržišnom natjecanju i ulozi države na tržištima

Nadalje, dok je prerogativ svake države članice i ugovorne stranke Energetske zajednice koju će poslovnu ulogu odabrati putem svojih poduzeća u plinskom sektoru – sukladno pravu EU-a – niti jedan nacionalni propis ne smije diskriminirati tržišne igrače iz drugih država članica. Isto se tako podrazumijeva da šire regionalno tržište zahtijeva ulazak na tržište na kojem postoji mali pritisak tržišnog natjecanja. U tom smislu nacionalni izvršitelji, uključujući i druge tržišne igrače, mogu pridonijeti dinamici regionalnog tržišnog natjecanja.

Nadležna nacionalna regulatorna tijela uz potporu Agencije za suradnju energetske regulatora (ACER) i Komisija pozivaju se na specifičnu i objektivnu provjeru nacionalnih propisa, uključujući ali ne ograničavajući se na propise vezane uz izdavanje dozvola te da donesu preporuke o onim propisima za koje bi se smatralo da koče ulazak na tržište i tržišnu integraciju u kontekstu rada regionalnih skupina za NSI istočni i južni plinski koridor. Navedeno bi se trebalo realizirati do 31. prosinca 2015.

4. Dodatna klauzula

Mjere i akcije predviđene ovim Akcijskim planom, primjenjuju se bez iznimke, na pristup treće strane i na tarifne iznimke, koje su već odobrene ili na zahtjeve pod evaluacijom.

Dodatak: Projekti razmatrani u kontekstu CESEC skupine na visokoj razini

Dodatak uz Akcijski plan: popis projekata CESEC-a

1. Prioritetni projekti CESEC-a

Transjadranski plinovod (*projekt koji se smatra „riješnim“ temeljem postojećih ugovora o transportu i opskrbi*)

Interkonekcija Grčka – Bugarska

Interkonekcija Bugarska – Srbija

Jačanje bugarskog sustava u fazama (*jačanje sustava je neophodno kako bi se omogućila iskoristivost postojećih interkonekcija te budućih interkonekcija*)

Jačanje rumunjskog sustava u fazama (*jačanje sustava je neophodno kako bi se omogućila iskoristivost postojećih interkonekcija te budućih interkonekcija, uključujući neophodno jačanje na točkama interkonekcije okolnih sustava*)

LNG terminal u Hrvatskoj (*s potencijalom fazne izgradnje*)

LNG evakuacija prema Mađarskoj (*neophodni razvoj odgovarajućeg sustava u Hrvatskoj*)

2. Uvjetovani prioritetni projekti CESEC-a

Povezivanje odobalnog rumunjskog plina na rumunjsku mrežu te daljnje jačanje rumunjskog sustava (*u slučaju potražnje za kapacitetom od strane konzorcija za odobalnu proizvodnju*)

Interkonekcija Hrvatska-Srbija (*u slučaju neostvarivanja projekta interkonekcije Bugarska – Srbija*)

Novi grčki LNG terminal (*u slučaju da postoji (svojstveno lokaciji) tržišna potražnja za kapacitetom uplinjavanja u Grčkoj*)

3. Ostali projekti CESEC-a

Interkonekcija Bugarska – Rumunjska (*projekt čeka provjeru*)

Interkonekcija Rumunjska – Republika Moldavija (Iasi-Ungheni) ekspanzija

Fizički reverzibilni tok Rumunjska – Ukrajina (na točki interkonekcije *Isaccea*)

Stanica za komprimiranje u Kipiju u Grčkoj te jačanje grčkog sustava

Jačanje mađarske mreže (*uključujući reverzibilni tok za Austriju*)

Interkonekcija Slovenija – Mađarska

Dogradnja stalnog kapaciteta na interkonekciji Mađarska – Ukrajina

Reverzibilni tok na interkonekciji Slovenija – Austrija (od Slovenije do Austrije)

Interkonekcija Hrvatska – Slovenija

Interkonekcija Hrvatska – Bosna i Hercegovina

Projekt *Eastring**

* U dogovoru sa svojim inicijatorima, projekt *Eastring* nije dio trenutne faze rada CESEC-a s obzirom da se u značajnoj mjeri razlikuje od ostalih projekata specifičnih za regiju koji su u razmatranju, osobito u pogledu svog opsega, ciljeva i djelokruga te se stoga ne može na odgovarajući način razmotriti unutar CESEC-ovog okvira regionalnog modeliranja.